

Աշխարհագրություն

УДК 551.491.4

ՍԵՐՎԻՍԻ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ
ՀԱՐՑԵՐԸ

Մ. Գ. ՄԱՆԱՍՅԱՆ*

ԵՊՀ սոցիալ-տնտեսական աշխարհագրության ամբիոն, Հայաստան

Բանալի բաներ. սերվիսի ոլորտ, ծառայությունների մատուցում, սերվիսի տարածքին համակարգ:

Ներածություն: Աշխարհագրության զարգացման ժամանակակից փուլին բնորոշ են հետազոտությունների սոցիոլոգացումն ու հումանացումը՝ ավելի մեծ ուշադրությունը մարդու պահանջմունքների ձևավորման և դրանց բավարարման տարածքային վերլուծության նկատմամբ: Արդյունքում ձևավորվեց նոր գիտական ուղղություն՝ սերվիսի աշխարհագրություն (ՄԱ): Նշենք, որ զարգացած երկրներում գործունյա բնակչության մոտ 2/3 զբաղված է սերվիսի ոլորտում (ՍՈ), աճում է սերվիսի դերը հասարակական կյանքի բոլոր ճյուղերում՝ արտադրության զարգացման, բնակչության բարեկեցության և զբաղվածության աճի, միգրացիայի ինտենսիվության, տարաբնակեցման և այլ գործընթացներում: Սա հանգեցնում է գիտության, սերվիսի նկատմամբ հետաքրքրությանը աճին:

Մարդու կենսապայմանների և կենսամակարդակի, այսինքն՝ կյանքի որակի աշխարհագրական ուսումնասիրություններն առաջնահերթ են դառնում գիտության “մարդակենտրոն” դառնալուն զուգընթաց:

ՄԱ հետազոտության հիմնական նպատակը սերվիսի տարածքային կազմակերպման օրինաչափությունների և ձևերի բացահայտումն է և սերվիսի զարգացման տարածքային տարբերությունների պարզաբանումը: Սերվիսը տարածական, դինամիկ, որոշակի առումով նաև համալիր օբյեկտ է, ուստի աշխարհագրական վերլուծության ընթացքում նպատակահարմար և արդյունավետ է օգտագործել հետազոտության համակարգային, տարածական և տարածա-ժամանակային մոտեցումները [1]:

Մարդը որպես սպառող նախևառաջ համարվում է ՍՈ սուբյեկտ և ակտիվ մասնակից, ով ինքնուրույն է յուրացնում սեփական պահանջների և հետաքրքրությունների բավարարման եղանակներն ու ձևերը: Նա միաժամանակ հանդես է գալիս որպես ՍՈ կողմից ընտրողական և նպատակատուղված ներգործության օբյեկտ [2]: Ծառայությունը կատարողի և սպառողի անմիջական փոխհարաբերությունների ամբողջությունն է, որն իրականացվում է՝ բավարարելու պահանջները: Սերվիսը սպառողին հնարավորություն է տալիս ընտրել իրի ձեռք բերման կամ ծառայությունից օգտվելու՝ իր համար լավագույն տարբերակը և

* E-mail: mman@rambler.ru

տնտեսապես շահավետ օգտագործել այն: Սերվիսը և սերվիսային գործունեությունն ուղղված են մարդու ամենօրյա կյանքի տարբեր ոլորտներում անհատական և կոլեկտիվ պահանջների բավարարմանը՝ ծառայության բնույթ ունեցող նյութական և հոգևոր բարիքների ստեղծմանը, հաղորդակցման ձևերի, հասարակական հարաբերությունների և պայմանների բարեփոխմանը՝ գիտելիքների, հմտությունների և ունակությունների զարգացման միջոցով: Սերվիսի նման ընկալումը թույլ է տալիս դիտել այն երեք տեսանկյուններից՝ որպես մարդկային գործունեության ձև, պահանջումների բավարարման եղանակ, ծառայությունների մատուցման ձև [3]:

Հետազոտության ժամանակ կարևոր է սերվիս, ծառայությունների ոլորտ (ԾՈ) և ոչ արտադրական ոլորտ հասկացությունների հստակեցումը [2, 4–6]: Մասնագետների մեծ մասը գտնում է, որ ոչ արտադրական ոլորտն ավելի լայն իմաստ ունի, քան ԾՈ, քանի որ այն ընդգրկում է ԾՈ չպատկանող ճյուղեր՝ ինչպիսին գիտությունն է: ԾՈ ընդգրկում է ճյուղեր, որոնք կրում են արտադրական ոլորտին բնորոշ տարրեր (կենցաղային սպասարկում, առևտուր և այլն) որոնցով էլ այն տարբերվում է ոչ արտադրական ոլորտից: ՄԱ համար էական է նյութական և “մաքուր” ծառայությունների տարանջատումը, հատկապես սերվիսի տարածքային կազմակերպման ուսումնասիրության ժամանակ: Կարելի է առանձնացնել ծառայությունների երկու տեսակ՝ նյութական և ոչ նյութական կամ “մաքուր”: Առաջինի էական հատկանիշը տարածքային կազմակերպման առումով ծառայությունների արտադրության և սպառման դիսկրետությունն է՝ տարածության և ժամանակի մեջ, օրինակ՝ կենցաղային շատ ծառայություններ (քիմմաքրում և այլն): Երկրորդինը՝ արտադրության և սպառման գործընթացներն իրականացվում են միաժամանակ, այսինքն՝ անհրաժեշտ է ծառայություններ մատուցողի և սպառողի ներկայությունը (ուսուցչի, բժշկի և այլոց մատուցած ծառայություններ): Այս ծառայությունները տարածականորեն տեղայնացված են:

Ծառայությունների տեխնոլոգիական բնույթը պայմանավորում է սերվիսի տարածքային կազմակերպման առանձնահատկությունները, իսկ մարդու բազմաբնույթ պահանջումները՝ ներքին կառուցվածքը: Սերվիսի ինստիտուտները տարբերվում են տարածական ցրվածության աստիճանով, որը պետք է հաշվի առնել բնակչության ծառայությունների տարածքային կազմակերպման ժամանակ:

Կարևոր է այն հանգամանքը, որ ՄՈ գործառույթները չեն հանդիսանում միասնական համալիր: Գործնականում դրանք մարդուն բազմաբնույթ ծառայություններ մատուցող ոչ համասեռ ճյուղերի և կազմակերպությունների այն համադրություն են, որոնք գործում են արտադրական և ոչ արտադրական ոլորտների ճյուղերի շփման գոտում և անհամասեռ են իրենց կառուցվածքով: ՄՈ մյուս հատկանիշը տեխնոլոգիական ընդհանրության և ավարտուն փուլի առկայությունն է: Ծառայության մատուցման գործընթացը բաղկացած է մի շարք կապակցված տարրերից: Ծառայության պատվերի ընդունումը սպառողից դրա մատուցման առաջին փուլն է, որին հաջորդում են տեխնոլոգիական բնույթի մի շարք գործողություններ և ծառայության մատուցման ողջ գործընթացը: Ծառայության անմիջական ստեղծումը (կատարումը, արտադրումը) որոշվում է նրա օգտագործման անհատական բնույթով, իսկ իրացման փուլում շատ մատուցողներ անմիջականորեն են շփվում սպառողի հետ և կարող են արձագանքել նրա պահանջներին: Նշված առանձնահատկությունները պետք է հաշվի առնել աշխարհագրական հետազոտության ժամանակ, քանի որ դրանք են անմիջական ազդեցություն թողնում սերվիսի տարածքային կազմակերպման վրա:

ՄԱ ուսումնասիրում է ՄՈ տարածական փոխազդեցությունը այլ ոլորտների հետ: ՄՈ փոխազդում է հասարակական կյանքի այլ ոլորտների հետ, քանի որ սպառողներին ներկայացնում է իր գործունեության արդյունքները:

Փոխազդեցություններն ընթանում են ՍՈ բարիքների կամ արժեքների փոխանցման հաշվին կամ էլ հասարակական կյանքի որևէ ոլորտում սերվիսային կազմակերպություն հիմնելով: ՍՈ զարգացումը առաջին հերթին պայմանավորված է նյութական արտադրության զարգացման մակարդակով, նրա տեխնիկատեխնոլոգիական զարգացմամբ: Դրանից են կախված վերջինիս նյութական բազան, հիմքը և նրա ծառայությունների կարևոր մասը՝ կապված նյութական բարիքների և արժեքների սպառման հետ, որոնք ստեղծվել են արտադրության ոլորտում: Բացի դրանից, ՍՈ զարգացումը կախված է նաև հասարակության քաղաքական մակարդակից: Ժողովրդավարական երկրներում որքան զարգացած են հոգևոր և նյութական արտադրության ոլորտները, այնքան կատարյալ է ՍՈ, այն ուղղված է անհատի պահանջների բավարարմանը և կախված է հասարակության հոգևոր մշակույթի մակարդակից: Որքան այն բարձր է, այնքան զարգացած ու բազմաբնույթ են մարդու մշակութային պահանջները և դրանց բավարարման համար անհրաժեշտ են համապատասխան ծառայություններ:

Սպասարկման ոլորտի աշխարհագրական հետազոտություններ կատարվել են դեռևս անցյալ դարի 60-ականներին, երբ սպասարկման հիմնարկների զարգացման և տեղաբաշխման ժամանակ օգտագործվում էր նորմատիվային մոտեցումը: Համեմատաբար լավ էին ուսումնասիրված սպասարկման ոլորտի տարածքային կազմակերպման, արտադրության տեղաբաշխման և տարաբնակեցման փոխադարձ կապերը [5–7]: Մինչդեռ սերվիսը որպես մարդկային գործունեության ոլորտ միանգամայն նոր բովանդակություն և ամբողջական տեսք է ստացել ազատ և մրցակցային տնտեսության պայմաններում, երբ առաջնային է դառնում մարդու պահանջների բավարարման տարածքային առանձնահատկությունների բացահայտումն ու վերլուծությունը:

ՍՍ հետազոտության ժամանակ կարելի է առանձնացնել տնտեսական, սոցիալական և քաղաքաշինական տեսակետները: Տնտեսաաշխարհագրական հետազոտության ժամանակ սերվիսը դիտում են որպես երկրի, տարածաշրջանի տնտեսական համալիրի բաղկացուցիչ մաս, բացահայտելով նրա դերը տնտեսության տարբեր ճյուղերի զարգացման գործում: Սերվիսի հետազոտումը քաղաքաշինական-աշխարհագրական տեսանկյունից ենթադրում է նրա քաղաքաստեղծ դերի գնահատումը խոշոր քաղաքի տարածքային կազմակերպման գործում և հատակագծային կառուցվածքում:

Ներկայումս լայն տարածում են ստացել սերվիսի սոցիալ-աշխարհագրական ուսումնասիրությունները, առաջնային է նրա դերի բացահայտումն ու գնահատումը բնակչության կեցության տարածքային կազմակերպման և կենսամակարդակի բարձրացման գործում: Սերվիսի արտադրանքը մեծաքանակ ծառայություններ են, որոնք հասարակության զարգացման հետ ավելի բազմաբնույթ են դառնում, օրինակ՝ ապրանքի և աշխատանքի տեսքով մատուցվողները: Աշխարհագրության տեսանկյունից էական է, որ շատ ծառայությունների սպառումը և արտադրությունը միաձուլված են: Սերվիսի աշխարհագրական հետազոտության հիմնական խնդիրներից է բնակչության պահանջների բավարարման մակարդակի տարածաշրջանային տարբերությունների բացահայտումը:

Մյուս կարևոր խնդիրները սերվիսի տարածքային կազմակերպման վերլուծությունն է և նրա տարածքային կառուցվածքի բացահայտում, որոնք հնարավորություն են տալիս ըստ սպասարկման բնույթի ցուցանիշների դասակարգել, շրջանացնել տարածքը և մշակել սերվիսի ցանցի զարգացման ծրագիրը:

Սերվիսի աշխարհագրական հետազոտության ժամանակ անհրաժեշտ է հաշվի առնել, որ բացի ծառայությունն իրացնող մարդուց, գործ ունենք նաև նյութական ֆոնդերի (շենքեր, սարքավորումներ) հետ: Առանձնացվում է ծառայությունների երկու տեսակ: Առաջին դեպքում ծառայությունը հիմնականում

ներկայանում է աշխատանքի (ուսուցչի, բժշկի, և այլն) ձևով, իսկ նյութական ֆոնդերը միայն պայմաններ են: Երկրորդ դեպքում ծառայությունները տրամադրվում են նյութական ֆոնդերի օգտագործման տեսքով, որոնք բնակչության համար ստանում են սպառողական արժեքի նշանակություն: Սերվիսի զարգացման մակարդակի որոշման խնդիրը բարդ է՝ հաշվի առնելով ծառայությունների առանձնահատկություններն ըստ օգտագործման բնույթի և հաճախականության, տարածքային կազմակերպման և մատչելիության:

Բնակչության և տարբեր ծառայությունների գծով պահանջների բավարարման վայրերի փոխադարձ տեղադիրքերի վերլուծությունը խիստ կարևոր է: Միկրոաշխարհագրական մակարդակով դրանց վերաբերյալ նախնական տեղեկությունները ստանում ենք բնակավայրի կտրվածքով: Մարդու տարբեր ծառայությունների ստացման ժամանակային ծախսումները սերվիսի զարգացման մակարդակի գնահատման կարևոր սինթետիկ ցուցանիշներն են, որոնք կախված են նաև տարաբնակեցման ձևից, բնակչության խտությունից, տրանսպորտային ցանցից, քաղաքային և գյուղական բնակավայրերի բաշխումից: Ծառայությունների տարածաժամանակային մատչելիության վերլուծության ժամանակ օգտագործվում է իզոխրոնների մեթոդը [8]:

ՄԱ ուսումնասիրում է ամբողջ սերվիսի և նրա առանձին ճյուղերի տեղաբաշխումն ու տարածքային կազմակերպումը: Այն որպես համեմատաբար երիտասարդ գիտական ուղղություն սերտորեն կապված է հարակից գիտությունների (տնտեսագիտություն, սոցիոլոգիա և այլն) հետ: Աշխարհագրական գիտություններից այն սերտորեն կապված է բնակչության աշխարհագրության հետ (մարդն է հանդիսանում միաժամանակ բոլոր ծառայությունների թե՛ արտադրողը, թե՛ սպառողը) և բնակավայրերի աշխարհագրության հետ, (սերվիսի տարածքային կազմակերպումը և բնակավայրերի ցանցը սերտորեն փոխկապակցված են): Մերտ են կապերը նաև տնտեսական, զբոսաշրջության աշխարհագրության հետ, կիրառական գիտություններից՝ շրջանային հատակագծման և քաղաքաշինության հետ:

ՄԱ կարևոր խնդիրներից է սերվիսի հիմնարկների տարածքային ռացիոնալ կազմակերպումը տնտեսական, ժողովրդագրական և սոցիալական տարբեր պայմաններում, համալիր կամ առանձին ծառայությունների գծով բնակչության պահանջումների մակարդակի տարածաշրջանային տարբերությունների բացահայտումը, երկրի շրջանացումն ըստ սերվիսի զարգացման պայմանների: ՄԱ անհրաժեշտ է դիտել որպես համակարգ, ուսումնասիրել դրա տարածքային և գործառույթային կառուցվածքները: ՄԱ ուսումնասիրում է, բնակչի պահանջների բավարարման սերվիսային գործունեության մակարդակի տարածաշրջանային տարբերությունները, ինչպես նաև սերվիսի ընդհանուր և առանձին ճյուղերի տարածքային կազմակերպման հիմնախնդիրները բնական, տնտեսական, սոցիալ-ժողովրդագրական տարբեր պայմաններում, տարաբնակեցման տարբեր ձևերում:

ՄԱ-ի ուսումնասիրության հիմնական առարկաները տարբեր աշխարհագրական պայմաններում ձևավորված սերվիսի տարածքային համակարգերն են, որոնք տարբեր ծառայություններով ապահովում են որոշակի տարածքի բնակչության ֆիզիկական, նյութական և հոգևոր պահանջները: ՄԱ ուսումնասիրում է բնակչի պահանջների ձևավորումն ու դրանց տարածաշրջանային տարբերությունները, ինչպես նաև այն, թե ինչպես են դրանք բավարարվում տարբեր բնակավայրերում և տարածաշրջաններում: Սերվիսի տարածքային կազմակերպման համար կարևոր է նրա տեսակների կամ հիմնարկների խմբավորումն ըստ ծառայությունների օգտագործման հաճախականության, որը պայմանավորված է մարդկանց կենսագործունեության փուլերով (օրական, շաբաթական, ամսական, տարեկան): ՄԱ կարևոր խնդիրն է սպասարկման օբյեկտների

տարածաժամանակային մատչելիության ցուցանիշի բացահայտումը: ՄՈ տարածքային կազմակերպման ժամանակ անհրաժեշտ է միաժամանակ դիտարկել սերվիսի գործառութային և քաղաքաշինական խմբավորումները՝ հաշվի առնելով տարածաշրջանների սոցիալ-տնտեսական և ժողովրդագրական իրավիճակները: Սերվիսի տարածքային կազմակերպման առանձնահատկությունները պայմանավորված են բնակչության սոցիալ-ժողովրդագրական կառուցվածքով: Սերվիսի որոշ տեսակներ անհրաժեշտ են ողջ բնակչությանը, մյուսներն առանձին խմբերի կողմից օգտագործվում են ընտրողաբար: ՄԱ հետազոտություններն ունեն կիրառական կարևոր նշանակություն: Սերվիսի համալիր հետազոտությունները հնարավորություն են տալիս բացահայտել սերվիսի զարգացման համապետական մակարդակը և տարածքային կազմակերպման բնույթը, իրականացնել երկրի և տարածաշրջանների շրջանացում ըստ ծառայությունների մատչելիության և մշակել համակարգի զարգացման հայեցակարգը, պետական մարմիններին ներկայացնել սերվիսի զարգացման առկա անհամաչափությունները և մշակել դրանց վերացման ուղղված միջոցառումներ:

Արտադրության զարգացումը, տարաբնակեցումը և սերվիսը խիստ փոխկապակցված են և կարող են դիտարկվել ինչպես մեկ ամբողջություն, այնպես էլ ըստ մասերի: Տարբեր բնակավայրերի կամ տարածաշրջանների սերվիսի, նրա առանձին տեսակների զարգացման մակարդակի համալիր գնահատման համար կարելի է օգտագործել բալային գնահատման մեթոդը՝ սերվիսի զարգացման մակարդակի ցուցանիշը որոշելով առանձին ծառայությունների “կշիռների” գումարման միջոցով: Մակայն սերվիսի և նրա առանձին տեսակների զարգացման մակարդակի գնահատման ժամանակ հաշվի չեն առնվում ծառայության որակը և ծառայության տեսակի տարածական մատչելիությունը: Ձանգվածային սպասարկման, տարաբնակեցման դաշտի ներուժի և գրավիտացիոն մեթոդներն օգտագործելով, փորձ է արվել լուծել վերը նշված խնդիրները և ներկայացնել սպասարկման մակարդակի տարածքային տարբերությունների գնահատման ավելի հիմնավոր մոտեցումներ [8]: Պետք է նկատի ունենալ, որ փոքր տարածաշրջանում ստացած արդյունքների հիման վրա սխալ է կատարել ընդհանրացումներ ողջ երկրի համար: Այսպես, եթե մեկ մարզում սերվիսի զարգացման մակարդակը բնակավայրերի մեծությանը զուգընթաց աճում է, ապա դա չի նշանակում որ, բոլոր մարզերում նույն պատկերն է:

Գլխավոր խնդիրներից մեկն է՝ միմյանց հետ փոխկապակցված տարաբնակեցման և սերվիսի տարածքային համակարգերի ենթակարգային կառուցվածքների, այդ թվում՝ ենթակարգային մակարդակների, բացահայտումն ու վերլուծությունը: Կախված պահանջների բնույթից՝ ծառայությունները տարբերվում են տարածաժամանակային պարամետրերով: Այսպես, առօրյա օգտագործման ծառայությունները տեղաբաշխվում են գրեթե բոլոր բնակավայրերում, ունեն ասպակենտրոնացված բնույթ: Մինչդեռ պարբերական, բացառիկ կամ դիպվածային օգտագործման ծառայությունները տեղաբաշխվում են ավելի բարձր ենթակարգային կենտրոններում: Արևմտյան երկրներում մասնագետներն ակտիվ մասնակցություն են ունենում տարբեր ծառայությունների արդյունավետ տեղաբաշխման և սպասարկման գոտիների առանձնացման գործում՝ նպատակ ունենալով կրճատել ծախսերը, ավելացնել եկամուտները, և ապահովել արդյունավետ կառավարումը:

ՀՀ-ում սերվիսի տարածքային համակարգերի կառուցվածքային բարձր ենթակարգային մակարդակներն են՝ տեղական, մարզային և հանրապետական: Յուրաքանչյուր մակարդակում սերվիսի համակարգը զարգանում է՝ հաշվի առնելով մարդու տվյալ ծառայության պահանջարկի տարածաժամանակային փոփոխությունները: Այս մեթոդաբանական առանձնահատկությունը միշտ չէ, որ ուշադրու-

թյուն է գրավում ծառայության առանձին տեսակների կամ սերվիսի ընդհանուր զարգացման մակարդակի համալիր գնահատման դեպքում: Արդյունքում եզրահանգումները հաճախ լինում են սխալ և հակասական: Սովորաբար սերվիսի հետազոտության աշխարհագրական մոտեցումը հանգեցնում է սպասարկման համակարգերի և ցանցերի ձևավորման հիմնախնդրին, ինչպես նաև իրականացված ծառայությունների ծավալները ուսումնասիրվող տարածքի տեղական բնական, տնտեսական, ժողովրդագրական և սոցիալական առանձնահատկությունների հետ կապելու մոտեցմանը: ՄԱ-ի զարգացման վաղ փուլում նման մոտեցումը լիովին հիմնավորված էր, սակայն այժմ այն բավարար չէ, քանի որ հաշվի չի առնում սերվիսի ազդեցությունը տարածաշրջանի կամ երկրի ամբողջ սոցիալ-տնտեսական համալիրի ճյուղային և տարածքային կառուցվածքի, երկրի այլ տարածաշրջանների սերվիսի զարգացման վիճակի վրա:

Հետևաբար, սերվիսի տարածքային տարբերությունները պետք է դիտարկել ոչ միայն ծառայությունների, այլև բնակչության ապրելակերպի տարածաշրջանային տարբերությունների տեսակյունից:

Եզրակացություն: Ընդհանրացնելով վերն ասվածը, կարելի է ձևակերպել ՄԱ-ի առջև դրված հիմնական խնդիրները՝

ա) տարածաշրջանային սոցիալ-տնտեսական համալիրներում սերվիսի զարգացման և տարածքային կազմակերպման օրինաչափությունների բացահայտում,

բ) տարբեր տարածքային մակարդակներում սերվիսի և նրա առանձին տեսակների արդեն ձևավորված տարածքային համամասնությունների վերլուծություն,

գ) սերվիսի զարգացման տարածքային տարբերությունների բացահայտում և վերլուծություն,

դ) սերվիսի զարգացման տարածաշրջանային պայմանների և գործոնների գնահատում,

ե) սերվիսի տարածքային համակարգերի ձևավորման, զարգացման և կառուցվածքի համակողմանի վերլուծություն,

զ) տարբեր կարգի տարածաշրջաններում և բնակավայրերում սերվիսի և նրա առանձին տեսակների զարգացման մակարդակների գնահատում:

ՄԱ հետազոտությունը ենթադրում է տարբեր տարածքային մակարդակներում սերվիսի զարգացման և տարածքային կազմակերպման հարցերի ուսումնասիրումը բնակչության և արտադրության տարածքային կազմակերպման հետ փոխկապակցված:

Ստացվել է 27.12.2011

Գ Ր Ա Կ Ա Ն Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն

1. **Մանասյան Մ.Գ.** Հասարակական-աշխարհագրական հետազոտությունների մեթոդները, Եր., ԵՊՀ հրատ., 2008, 260 էջ:
2. **Романович Ж.А., Калачев С.Л.** Сервисная деятельность. М., 2008, 268 с.
3. **Удальцова М.В., Аверченко Л.К.** Сервисология: Человек и его потребности. М., 2002.
4. **Стаханов В.Д., Стаханова В.Н.** Маркетинг сферы услуг. М., 2011.
5. **Ковалев С.А., Покшишевский В.В.** География населения и география обслуживания. В кн.: Научные проблемы географии населения. М., 1967.
6. **Абрамов М.А.** География сервиса. М., 1985, 256 с.
7. **Меркушева Л.А.** География сферы обслуживания населения. Теория и методология. Красноярск, 1989, 184 с.
8. **Матлин И.С.** Моделирование размещения населения. М., 1975, 165 с.

М. Г. МАНАСЯН

ОСНОВНЫЕ ВОПРОСЫ ГЕОГРАФИЧЕСКОГО ИССЛЕДОВАНИЯ СЕРВИСА

Резюме

Сервис – сравнительно новый объект географического исследования. По мере социологизации и гуманизации географии повышается интерес к изучению территориальных различий качества жизни населения, которые в значительной степени зависят от уровня развития сервиса. Основные задачи географии сервиса:

- а) выявить закономерности территориальной организации сервиса;
- б) выявить территориальные различия в развитии сервиса и оценить их уровень в разных территориальных единицах;
- в) выявить особенности развития сервиса в разных географических условиях.

M. G. MANASYAN

MAIN ISSUES OF GEOGRAPHICAL RESEARCHES OF SERVICE

Summary

Service is comparatively a new object of geographical study. As sociologisation and humanization of geography raise interest in the study of regional differences in life quality of population, which mainly depends on the level of service. The main objectives of geography service:

- a) to identify patterns of territorial organization of service;
- b) to identify territorial differences in service development and to assess the level of service in different territorial units;
- c) to identify the characteristics of the service in different geographical conditions.